

JUSTIITS- JA DIGIMINISTEERIUM

Siseministeerium
info@siseministeerium.ee

Teie 23.04.2026 nr 1-6/3442-1,
SIM/25-1402/-2K

Meie 01.06.2026 nr 8-2/3289

Isikunimeseaduse eelnõu kooskõlastamine

Austatud minister

Siseministeerium on esitanud Justiits- ja Digiministeeriumile kooskõlastamiseks isikunimeseaduse eelnõu.

Justiits- ja Digiministeerium (JDM) jätab eelnõu kooskõlastamata.

I. Põhimõttelised märkused

1. Eelnõu § 28 reguleerib perekonnanime muutmise keeldumise aluseid.

JDM jätab eelnõu kooskõlastamata, kuna arvestamata on jäänud esimesel kooskõlastusringil JDM 04.02.2026. a kooskõlastuskirjas esitatud märkus, mille kohaselt eelnõu jätab teadlikult õigusliku lünga ning pakub kurjategijatele mugava tee oma identiteedi muutmiseks, võimaldades raskete kuritegude eest süüdi mõistetutel abielludes nime vahetada.

Eelnõu üks eesmärgi on vältida olukorda, kus kurjategijad saavad nime vahetades varjata oma minevikku ja kuritegelikkust tausta. Eelnõu §-s 18 on pakutud kuriteod, mille eest süüdimõistetutele laieneks nimevahetusel tähtajaline keeld kuni karistuse kustumiseni ja osale tähtajatu keeld (eluaegne). Siseministeerium on seda põhjendanud ühiskonna turvalisusega, ohvrite kaitsmisega ja sooviga vältida uute kuritegude toimepanemist. Samas jätab ministeerium eelnõusse teadliku lünga - abielludes saab karistust kandev inimene oma nime siiski muuta.

Eelnõu puhul autorid põhjendavad tehniliselt, et abielu puhul ei ole nimevahetus sama kui nimemuutus inimese soovil. Eelnõu eristab kahte tüüpi nime muutmist, kus esimesel juhul valib inimene endale uue nime oma soovil ning teisel juhul abielludes ja kooselu sõlmides, mis on perekonnasündmusega seotud toiming. Nii antakse sõnum, et abielludes saab piiravast seadusepügalast mööda, aga ka roheline tuli fiktiivsetele abieludele (vangid vahetavad praktikas aegajalt nime). Siin läheb ministeerium vastuolu iseenda poolt seatud eesmärgiga kaitsta ühiskonna turvalisust ja kuritegude ohvreid – võimaldades nimevahetust abielludes, liigutatakse enda seatud eesmärk tagaplaanile.

JDM on pakkunud kompromissi (ja pakume endiselt), et kurjategija, kellele kehtib nime muutmise piirang, saaks abielludes nime muuta vaid nii, et lisab oma senisele nimele abikaasa nime. Nii viisi säiliks inimese side tema varasema kuritegeliku tegevusega eriti ohtlike kuritegude puhul. Siseministeerium sellega ei ole nõustunud, sisuliselt seda põhjendamata.

Sellest tulenevalt tekib ka ebavõrdse kohtlemise risk: kurjategijad, kes abielluvad või abielu lahutavad, saavad oma minevikust priiks, samas puudub igasugune põhjus, miks abielus või abielluvaid kurjategijaid tuleks siin soodustingimustel kohelda.

Abiellumine ei peaks olema seaduses sätestatud *de facto* tagauks nime vahetamise piirangust mööda minemiseks. JDM pakutud lahendus pereväärtuste kaitseks (teise perekonnanime lisamine) on sobiv alternatiiv, mida kasutatakse laialdaselt juba praegu.

Eeltoodust lähtuvalt palume sõnastada eelnõu selliselt, et nime muutmise piirangust hõlmatud isikud saaks abiellumisel perekonnanime muuta üksnes abielu eel viimati kantud perekonnanime täiendamise teel abikaasa perekonnanimega (kehtiva nimeseaduse § 10 lg 2 p 2).

2. **Eelnõu § 18** jagab piirangud kaheks: tähtajaline keeld (kuni karistuse kustumiseni) ja tähtajatu keeld (eluaegne).

☒

Piirangu kestus	Kuriteoliigid (näited)	Põhjendus eelnõus
Ajutine (kuni karistusandmete kustumiseni)	Mõrv, tapmine, kehaline väärkohtlemine, lähivioldus või sõltuvussuhtes, vargus, kelmus, narkokuriteod, vägistamine (täiskasvanu suhtes).	Takistada identiteedi peitmist ja uute kelmuste toimepanemist ajal, mil kurjategija kannab karistust.
Eluaegne (tähtajatu keeld)	Genotsiid, sõjakuriteod, riigireetmine, terrorism, lõhkeaine käitlemine, alaealiste vastased seksuaalkuriteod, inimorganitega kauplemine.	Riigi julgeoleku ja ühiskonna kõige haavatavamate rühmade (laste) maksimaalne kaitse. Seose säilitamine isiku ja tema mineviku vahel.

Selline jaotus tundub olevat kohati juhuslik ning on teatavad ebakõlad. Mõrva ja tapmise puhul on piirang ajutine. Kui karistusandmed kustuvad, võib kurjategija võtta uue nime. Samas on eluaegne keeld ette nähtud süütegudele, mis võivad olla toime pandud aastakümneid tagasi ega pruugi tänases kontekstis viidata otsesele kontaktsele ohule (nt lõhkeaine ebaseaduslik käitlemine või sõjaaegne varavastane süütegu). Jääb ebaselgeks, miks tapjatel ja mõrvaritel on nime muutmise ainult karistuse kehtivusaajal keelatud, kuid samas kohtuotsuses on nimed otsustatud eluajaks avalikuks jätta.

Palume eeltoodust lähtuvalt seletuskirjas täiendavalt selgitada erinevate kuritegude puhul nimevahetuse piirangute erineva kohaldamise põhjendatust.

3. JDM ei toeta ka eelnõu § 18 lõigetes 2 ja 3 kavandatud karistuseseadustiku §-de 142 ning 143 osas erandite sissetoomist sõltuvalt redaktsioonide kehtivusest. Karistusregistris ei hinnata ega võrrelda, mis redaktsioon mingil ajahetkel hetkel kehtis või mitte. Register väljastab teate vastavalt sellele, millised karistusandmed registris kirjas on.

Palume eelnõu muuta.

II. Sisulised märkused

4. **Eelnõu § 2** näeb ette isikuandmete töötlemise.

Kõnealuse paragrahvi lõike 1 kohaselt töödeldakse nimetoimingute läbiviimiseks isikuandmeid, sealhulgas eriliigilisi isikuandmeid, rahvastikuregistris ning isikuandmeid töödeldakse nimetoimingute läbiviimiseks isikunimeseaduses (INS), perekonnaseisutoimingute seaduses (PKTS) ja rahvastikuregistri seaduses (RRS) sätestatud alustel ja korras. Lõige 2 näeb ette nimetoimingute läbiviimiseks töödeldavate isikuandmete loetelu. JDM on seisukohal, et lõiked 1 ja 2 on võimalik kokkuvõtlikult esitada järgmises sõnastuses:

(1) Käesolevas seaduses sätestatud nimetoimingute läbiviimiseks töödeldakse rahvastikuregistris isikuandmeid, sealhulgas eriliigilisi isikuandmeid, käesolevas seaduses, perekonnaseisutoimingute seaduses ja rahvastikuregistri seaduses sätestatud alustel ja korras järgmisi isikuandmeid:

1) [järgneb hetkel lõikes 2 ette nähtud loetelu].

JDM tegi eelmisel korral märkuse, et kavandatud § 2 lõike 2 punkti 16 kohaselt töödeldakse nimetoimingute läbiviimiseks mh ka isiku emakeelt ja hariduse andmeid. Seletuskirja kohaselt on andmete kogumine vajalik statistilistel eesmärkidel. Nimetatud märkusega ei ole arvestatud ning kooskõlastuskirjas on selgitatud, et ütluspõhiste andmete esitamine (emakeel ja hariduse andmed) nimetoimingute läbiviimisel on lähtunud rahvastikuregistri seaduse § 21 lõikest 2, mille järgi on nende andmete esitamine kohustuslik, kui nende rahvastikuregistris puudumisel või kui haridustase on muutunud ja haridustaseme muudatust ei ole rahvastikuregistrisse kantud rahvastikuregistri seaduse § 21 lõike 1 punkti 16 alusel. JDM ei vaidlusta seda, et rahvuse ja hariduse andmeid on vaja töödelda, vaid juhime tähelepanu, et neid ei ole vaja töödelda nimetoimingu läbiviimiseks, nagu see on välja toodud eelnõu sõnastuses. Nende andmete töötlemise alus ja kohustus need kanda rahvastikuregistrisse tuleneb viidatud rahvastikuregistri seaduse sätetest ning isikunimeseaduses neid nimetama ei pea, kuna nende töötlemine ei ole nimetoimingu läbiviimiseks vajalik.

Eelnõu on võrreldes esimese kooskõlastusringiga täiendatud uue lõikega, mis näeb ette menetlusandmete töötlemise. Seletuskirja kohaselt on need andmed, mida ei kanta rahvastikuregistrisse isikuandmetena, ei koguta süsteemselt ega ole võimalik rahvastikuregistris väljastada, kuid mida töödeldakse ja säilitatakse rahvastikuregistris menetlusandmetena. Juhime tähelepanu, et õiguslikus mõttes on tegemist siiski isikuandmetega, mida töödeldakse rahvastikuregistris nimetoimingu tegemiseks. Tõik, et neid andmeid ei ole võimalik andmevahetusena teiste andmekogudega vahetada, kuna nad asuvad vabatekstiväljal või neid töödeldakse päringu tulemusena, on tehnilise lahenduse küsimus ja ei oma seaduse sõnastuse mõttes tähtsust, seega palume ka nimetatud andmed lisada eelnevalt loetletud töödeldavate isikuandmete nimekirja. Juhul kui rahvastikuregistri seaduses ette nähtud andmete liigitusest lähtuvalt on vajalik eristada isikuandmeid ja menetlusandmeid, siis palume täpsustada lõike sissejuhatavat lauseosa ning näha ette, et: „(3) Lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud isikuandmetele töödeldakse nimetoimingute tegemiseks rahvastikuregistris menetlusandmetena järgmisi isikuandmeid:“.

Kuna kogu isikuandmete töötlus nimetoimingute läbiviimisel toimub rahvastikuregistris, on sama paragrahvi lõige 5 võimalik eelnevast tulenevalt sõnastada järgmiselt:

~~(5) Käesolevas paragrahvis nimetatud isikuandmete, mis on kantud rahvastikuregistrisse, säilitamine on sätestatud rahvastikuregistri seaduse §-s 8.~~

Palume eelnõu täpsustada vastavalt eelnevatele märkustele.

5. **Eelnõu § 17 lg-s 3** sisalduvas volitusnormis on arvestamata esimesel kooskõlastusringil tehtud märkus, milles märkisime, et seal peab olema „täpsed andmekoosseisud“.

Palume eelnõu täpsustada.

6. **Eelnõu seletuskirja alaosas 6.1** olete välja toonud mõju seoses nimemuutmise avalduse esitamisega turvalises veebikeskkonnas ning nimemuutmisel automaatotsuste ja -kannete tegemisega. Seletuskirjas on märgitud: "Isikunime seadus: teha vajalikud IT-arendustööd, mille kulud kaetakse RRF-i vahenditest."

Palume selgitada seletuskirjas, kas arendustööd saavad enne RRF-i lõppemist valmis ning kui ei, siis millisest eelarvest rahastatakse pärast RRF-i lõppemist.

III. Normitehnilised ja keelemärkused ning märkused eelnõu mõjuanalüüsi kohta

7. Palume arvestada ka käesoleva kirja lisades esitatud eelnõu ja seletuskirja failis jäljega tehtud normitehniliste ja keelemärkustega ning märkustega eelnõu mõjuanalüüsi kohta.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Liisa-Ly Pakosta

justiits- ja digiminister

Lisad: Eelnõu ja seletuskirja failid Justiits- ja Digiministeeriumi märkustega

Maarja-Liis Lall 54770628
maarja-liis.lall@justdigi.ee

Martin Ziehr
Einar Hillep
Andreas Kangur
Helen Uustalu
Cyrsten Rohumaa
Guido Pääsuke
Joel Kook
Helen Noormägi